

11.2.2022

EOAK/4844/2021

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Pasi Pölönen

Esittelijä: Vanhempi oikeusasiamiehensihteeri Matti Vartia

ERISTÄMISTARKKAILUN TÄYTÄNTÖÖNPANO JA OLOSUHTEET SEN AIKANA

1 KANTELU

Kantelija arvosteli A:n vankilan toimintaa eristämistarkkailun täytäntöönpanossa ajalla 21.–23.6.2021. Kantelijan mukaan hän joutui olemaan kolme päivää samoissa tarkkailuhaalareissa, vaikka sellissä oli erittäin kuuma (45 astetta), eikä hän saanut myöskään peseytyä koko aikana. Kantelijan mukaan eristysselli oli likainen, hän joutui syömään lattialla sekä käyttämään jonkun toisen jo käyttämiä petivaatteita. Kantelijan mukaan hän pääsi ulkoilemaan vain yhtenä päivänä, eikä hänelle annettu olla puhelimitse yhteydessä avustajaansa ja läheisiin.

---

2 SELVITYS

---

3 RATKAISU

3.1 Eristämistarkkailun aikaiset olosuhteet

3.1.1 Oikeusohjeita

Vankeuslain 1 luvun 5 §:n mukaan vankeja on kohdeltava oikeudenmukaisesti ja heidän ihmisarvoaan kunnioittaen.

Eristämistarkkailusta säädetään vankeuslain 18 luvun 4 §:ssä.

Jos on perusteltua syytä epäillä, että vangilla vankilassa tai sinne tullessaan on kehossaan 9 luvun 1 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitettuja kiellettyjä aineita tai esineitä, hänet saadaan sijoittaa huoneeseen tai selliin, jossa häntä ja kiellettyjen aineiden tai esineiden poistumista hänen kehostaan voidaan ympärivuorokautisesti tarkkailla ja valvoa teknisin apuvälinein tai muulla tavoin. Tällöin vangilta voidaan edellyttää myös erityisen tarkkailuvaatetuksen käyttöä. Tarkkailuvaatetusta käyttävän vangin tulee pyynnöstään päästä viivytyksettä WC-tiloihin.

Eristämistarkkailua saadaan jatkaa, kunnes kielletyt aineet tai esineet ovat poistuneet vangin elimistöstä tai kunnes eristämiseen ei enää muuten ole syytä. Eristämistarkkailu ei saa kuitenkaan kestää yli kuutta vuorokautta. Jos eristämistarkkailusta aiheutuu vaaraa vangin terveydelle, eristäminen on keskeytettävä. Jos vangin kehossa on henkilönkatsastuksessa havaittu 1 momentissa tarkoitettuja aineita tai esineitä, eristämistarkkailua saadaan jatkaa kuuden vuorokauden enimmäisajan jälkeenkin, kuitenkin enintään kolme vuorokautta.

Eristämistarkkailuun sijoittamisesta on viipymättä ilmoitettava terveydenhuollon ammattihenkilölle. Lääkärin tai muun terveydenhuollon ammattihenkilön tulee mahdollisimman pian tutkia vangin terveydentila. Vankia on tarkoin seurattava teknisellä valvonnalla ja muulla tavoin.

Ulkoilusta säädetään vankeuslain 7 luvun 6 §:ssä.

Vangille on annettava mahdollisuus ulkoilla vähintään tunti päivässä, jollei vangin terveydentila taikka vankilan järjestykseen tai turvallisuuteen liittyvä erityisen painava syy ole esteenä.

Puhelimen käytöstä säädetään vankeuslain 12 luvun 6 §:n 1 ja 2 momentissa seuraavaa.

Vangille on annettava omalla kustannuksellaan mahdollisuus olla puhelimitse yhteydessä vankilan ulkopuolelle. Välttämättömien asioiden hoitamiseksi tai muusta erityisestä syystä puhelimen käyttö voidaan sallia korvauksetta.

Vankilan järjestyssäännössä voidaan antaa vankilan toiminnan ja järjestyksen kannalta välttämättömiä määräyksiä puhelimen käyttöajoista. Puhelimen käytön ehdoksi voidaan asettaa, että vanki ilmoittaa, kehen hänellä on tarkoitus olla yhteydessä.

Vankeuslain 18 luvun 8 §:n mukaan eristämistarkkailusta päättää turvallisuudesta vastaava virkamies tai, jos asia ei siedä viivytystä, valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies.

Eristämistarkkailun täytäntöönpanosta ja olosuhteista säädetään valtioneuvoston vankeudesta antaman asetuksen (vankeusasetus) 65 §:ssä.

Eristämistarkkailussa vankia on tarkkailtava ja valvottava siten, ettei hän voi kätkeä tai hävittää luvattomia esineitä tai aineita. Vangin oikeuksia voidaan rajoittaa ainoastaan, jos se on välttämätöntä eristämistarkkailun tarkoituksen toteutumiseksi. Oikeuksien rajoituksia arvioitaessa on otettava huomioon, käytetäänkö valvonnassa erityistä tarkkailuvaatetusta, jolla estetään vankia saamasta haltuunsa hänen kehonsa sisällä kuljettamia kiellettyjä aineita tai esineitä.

Ennen eristämistarkkailuun sijoittamista vangille on tehtävä henkilöntarkastus ja hänen vaatetuksensa on vaihdettava. Jollei vangilta edellytetä erityisen tarkkailuvaatetuksen käyttöä, hänen on eristämistarkkailun aikana käytettävä muuta vankilan antamaa vaatetusta.

Eristämistarkkailuun sijoitetulle vangille voidaan antaa haltuun kohtuullinen määrä sellaisia esineitä ja aineita, joiden haltuun antaminen ei vaaranna eristämistarkkailun tarkoitusta. Vangille voidaan antaa haltuun kirjallisuutta, lehtiä, kirjoitustarvikkeita ja elintarvikkeita. Vangille tulee järjestää mahdollisuus tupakointiin. Vangille voidaan antaa myös mahdollisuus radio- ja televisio-ohjelmien seurantaan.

Vangin ulkoilu ja peseytyminen tapahtuvat erillään muista vangeista. Tapaaminen voidaan järjestää vankeuslain 13 luvun 3 §:n 2 momentissa tarkoitettulla tavalla erillään muista vangeista.

Eristämistarkkailuun käytettävän huoneen tai sellin ilmanvaihdon, lämmityksen ja valaistuksen on oltava riittävät. Vangille tulee antaa haltuun vuodevaatteet.

Tarkkailuvaatetuksesta ja sen käytöstä säädetään vankeusasetuksen 66 §:ssä.

Tarkkailuvaatetuksen tulee olla kooltaan vangille sopiva. Vaatetus on vaihdettava neljän päivän välein ja aina silloin, kun se on likaantunut. Vangille on annettava tilaisuus peseytymiseen päivittäin ja aina, kun vaatetus on likaantunut.

Eristämistarkkailun kirjaamisesta säädetään vankeusasetuksen 67 §:ssä.

Eristämistarkkailusta on kirjattava:

- 1) vangin henkilötiedot;
- 2) eristämistarkkailun peruste;
- 3) täytäntöönpanopaikka;
- 4) päätöksen tekijä ja hänen virka-asemansa;
- 5) valvontatapa mukaan lukien tarkkailuvaatetuksen käyttö;
- 6) eristämistarkkailun alkamis- ja päättymisajankohta;
- 7) eristämistarkkailun aikana haltuun annetut tavarat ja aineet;
- 8) ajankohta, jona sijoittamisesta on tehty terveydenhuoltohenkilökunnalle ilmoitus;
- 9) ajankohta, jona lääkäri tai muu terveydenhuoltohenkilökuntaan kuuluva on tutkinut tarkkailuun sijoitetun terveydentilan;
- 10) se, miten vangin terveydentilaa on seurattu;
- 11) tarkkailuvaatetusta käyttävän vangin WC-tiloihin pääsyä koskevan pyynnön ajankohta ja WC-tiloihin pääsyn ajankohta;
- 12) tehdyt havainnot tai löydöt.

Jos eristämistarkkailua jatketaan yli kuusi vuorokautta, päätös ja sen perusteet sekä henkilönkatsastuksessa ilmenneet seikat on kirjattava.

Rikosseuraamuslaitoksen eristämisiä koskevan menettelytapaohjeessa (Dnro 5/400/2019) todetaan eristämistarkkailusta muun muassa seuraavaa.

4.2 Toimenpiteet eristämistarkkailun alettua

Vankeus-/tutkintavankeusasetuksessa luetellut seikat kirjataan asiakastietojärjestelmän eristämistarkkailuosioon. Näiden seikkojen lisäksi järjestelmään (vankitietojärjestelmän alakulmasta löytyvälle tapahtumat-välilehdelle) kirjataan tarkempia tietoja eristämistarkkailun kulusta (esim. vangin käyttäytyminen, vangin luona käynnit ja havainnot voinnista, suihkussa käynnit, ulkoilut) Asiakastietojärjestelmään kirjataan myös, jos vanki ei esimerkiksi käytä tarjottua mahdollisuutta ulkoilla tai peseytyä.

4.3 Olosuhteet eristämistarkkailun aikana

Eristämistarkkailuun sijoittamisessa kalusteiden vaikutus liittyy lähinnä tilan valvontaan ja tarkastettavuuteen. Pääsääntöisesti ei ole perusteita sille, ettei sellissä ole minkäänlaisia kalusteita. Sellin kalusteet voivat olla ainakin osittain kiinteitä ja ne voidaan sijoittaa siten, etteivät ne vaikeuta valvontaa.

Ei ole hyväksyttävää, että vanki joutuu syömään lattialla. Sellissä voi olla esimerkiksi pehmeäköstä materiaalista valmistettu kuutio. Henkilökunta huolehtii siitä, että selli on siisti eristämistarkkailun päätyttyä.

Vangilla on oikeus olla yhteydessä vankeuslain 12 luvun 4 §:ssä (tutkintavankeuslain 8 luvun 4 §:ssä) tarkoitettuun asiamieheen.

Päivittäisen suihkussa käymisen lisäksi vangille on annettava mahdollisuus pestä hampaansa aamuin ja illoin. Mikäli vangin omia hygieniatuotteita ei perustellusta syystä anneta haltuun, on henkilökohtaisen hygienian hoitamiseksi välttämättömät tarvikkeet annettava hänelle vankilan puolesta.

Vangilla on oikeus ulkoilla vähintään tunti päivässä. Ulkoilu voidaan evätä vankilan johtajan tai turvallisuudesta vastaavan apulaisjohtajan päätöksellä vain laissa säädetyin edellytyksin.

4.4 Tarkkailuvaatetuksen käyttäminen

Eristämistarkkailussa voidaan käyttää erityistä tarkkailuvaatetusta. (ks. ohje tarkkailuvaatetuksen käyttämisestä eristämistarkkailun yhteydessä dnro 9/004/2015). Tällaisen vaatetuksen käyttämisestä päättää sama taho, joka päättää vangin sijoittamisesta eristämistarkkailuun. Eristämistarkkailua koskevaan päätökseen tulee kirjata, jos vanki velvoitetaan käyttämään tarkkailuvaatetusta.

Vangin oikeuksia ja olosuhteita rajoitettaessa on huomioitava, että tarkkailuvaatetus estää kehossa mahdollisesti kuljetettujen aineiden hävittämisen ja piilottamisen. Tämän vuoksi tarkkailuvaatetusta käytettäessä esimerkiksi omaisuuden hallussapitoa tai sellin kalustusta ei ole tarpeen rajoittaa yhtä paljon.

Tarkkailuvaatetusta käyttävän vangin on päästävä suihkuun päivittäin ja lisäksi aina, kun vaatetus on likaantunut.

3.1.2 Saatu selvitys

Pyhäselän vankilan johtajan selvityksen mukaan hän on tehnyt kantelijan eristämistarkkailupäätöksen 21.6.2021, jonka hän on myös henkilökohtaisesti vienyt kantelijalle tiedoksi. Selvityksen mukaan samana päivänä eristysosaston henkilökunnan kanssa oli keskustelua siitä, miten eristämistarkkailussa tarkkailuvaatetukseen puetun vangin ulkoilut järjestetään. Valvotuille ulkoiluille ei todettu olevan estettä. Kantelijan eristämistarkkailun aikana osastolla työskenteleviltä virkamiehiltä saatujen lausuntojen mukaan hän on päässyt käymään ulkoilussa eikä häneltä ole evätty puheluita ulkopuolelle.

Lämpötilat kyseisenä aikana ovat olleet normaalia korkeammat koko vankilassa hellekelien vallitessa. Helteiden aikana vankilassa on vaihdettu ilmastoinnin suodattimet ja varmistettu ilmastoinnin toiminnan maksimointi. Sekä sellien että yleisten tilojen lämpötiloja seurattiin päivittäin kiinteistöhuollon toimesta, jolloin lämpötiloja mitattiin korkeimmillaan +27,8 astetta.

Kantelijan selli on henkilökunnan selvitysten perusteella ollut perussiistissä kunnossa, eikä johtaja itsekään 21.6.2021 tiedoksiantoa kantelijalle viedessään pannut merkille sen epäsiisteyttä. Erillisiä petivaatteita tarkkailusellissä ei ole käytössä, vaan käytössä ovat turvapeitto ja -tyyny, jotka pestään ja vaihdetaan tarvittaessa. Henkilökunnalta saatujen lausuntojen perusteella kantelija ei ole missään vaiheessa ottanut esille puutteita tai moitittavaa sellin siisteydessä tai varustuksessa. Henkilökunnan lausuntojen mukaan kantelijalta ei ole kielletty eikä evätty peseytymistä, vaan hän ei ole itse ollut siihen halukas ja vartija B:n mukaan tämä olisi sallittu, mikäli kantelija olisi sitä pyytänyt.

Vankilassa on eristysselejä varten käytössä pehmeät kuutiot, joita voi käyttää joko tuolina tai pöytänä. Kantelija ei ole henkilökunnan lausuntojen perusteella pyytänyt kuutiota käyttöönsä ja se on jäänyt hänelle antamatta. Tässä asiassa johtaja kiinnittää henkilökunnan huomiota siihen, että kuutio on annettava vangin käyttöön riippumatta siitä, pyytääkö hän sitä vai ei, ellei syytä haltuun antamisen epäämiselle ole tai ellei vanki itse sano, että ei kuutiota halua.

Vartija B:n selvityksen mukaan hän ei huomannut, että selli tai siellä olleet turvapeitto ja turvatyyny olisivat olleet likaiset. Kantelija ei ollut maininnut hänelle likaisuudesta, peseytymisestä, halustaan vaihtaa haalareita, eikä hän ollut näistä asioita kuullut muiltakaan vartijoilta. Selvityksen mukaan, jos kantelija olisi näitä pyytänyt olisi hän varmasti kaikki asiat järjestänyt. Kantelija kävi ulkoilussa. Kantelija ei missään vaiheessa kysynyt häneltä avustajalle tai läheiselle soittamisesta ja jos olisi kysynyt hän olisi soittamiset järjestänyt. Eristystarkkailuselli ei ole hänen mielestään ollut niin kuuma, kuin kantelija kertoo, eikä kantelija ollut asiasta hänelle maininnut.

Selvityksen mukaan eristämistarkkailuselliin on varattu pehmustettu kuutio syömistä varten, eikä hän tiedä minkä takia kantelija ei ole tätä mahdollisesti käyttänyt. Lattialla syömisestä kantelija ei ole hänelle maininnut, eikä hän ole muiltakaan vartijoilta siitä kuullut.

Vartija C:n selvityksen mukaan kantelija ei ole pyytänyt ulkoilua, suihkua eikä asianajajasoittoa hänen työvuoronsa aikana ja että pyydetessä etenkin asianajajasoitot järjestetään aina. Selvityksessä ei kielletä sitä, etteikö selli olisi voinut olla siistimpi, mutta se ei ole ollut siivoamatta koko vuoden 2021 ajan, kuten kantelussa on väitetty.

Vartija D:n selvityksen mukaan selli oli siistitty edellisen vangin jäljiltä, eikä kantelija ollut maininnut epäsiisteydestä. Kantelijan ulkoiluja ei ollut rajoitettu. Soittopyynnöistä ja niiden epäämisestä hänellä ei ole tietoa, eikä hän muista, että kantelija olisi soittanut tai edes pyytänyt päästä soittamaan.

Vartija E:n selvityksen mukaan selli oli asuttavassa kunnossa, eikä kantelija ollut maininnut hänelle, että selli tai vuodevaatteet olisivat likaiset. Kantelija ei ollut pyytänyt häneltä peseytymismahdollisuutta eikä sitä ollut evätty. Ruokailukuutioita ei epähuonossa huomattu antaa selliin ruokailun ajaksi, eikä kantelija myöskään ollut pyytänyt kuutioita. Selvityksessä ei muisteta, että kantelija oli pyytänyt soittomahdollisuutta eikä hän ole myöskään soittomahdollisuutta evännyt.

Rikosseuraamusalueen aluekeskuksen lausunnossa katsottiin, että kantelu ei anna aiheutta muihin toimenpiteisiin kuin että vankilan tulee huolehtia siitä, että eristämistarkkailuun sijoitettu on tietoinen oikeudestaan ulkoiluun ja yhteydenpitoon vankilan ulkopuolelle ja että tältä tiedustellaan, haluaako hän peseytyä.

Vankilan tulee lisäksi huolehtia siitä, että tarkkailusellissä on aina vangin käytettävissä istuimeksi ja pöydäksi soveltuva kuutio ja että käytössä olevat turvapeitto ja -tyyny ovat puhtaat.

3.1.3 Kannanotto

Kantelija oli eristämistarkkailuun sijoitettuna 21.6. klo 14.09–23.6. klo 13.51 eli noin kaksi vuorokautta. Eristämistarkkailuun sijoitetun vangin olosuhteet ovat yleensä erittäin ankeat ja karut verrattuna vankien normaaleihin olosuhteisiin asuinosa-astolla. Näin on ollut kantelijankin kohdalla. Eristämistarkkailussa on kyse turvaamistoimenpiteestä, eikä vankiin tule sen yhteydessä kohdistaa muita kuin toimenpiteen tarkoituksen kannalta välttämättömiä rajoituksia. Eristämistarkkailussa on oleellista se, että vankila pystyy valvomaan vangin kehon tyhjentyä ja että vanki ei pysty kätkemään tai hävittämään kehonsa sisällä kuljettamia aineita.

Vangin oikeuksien rajoitusten tarpeellisuutta arvioitaessa on otettava huomioon se, käytetäänkö valvonnassa tarkkailuvaatetusta, kuten kantelijan kohdalla on toimittu. Tarkkailuvaatetuksella estetään tehokkaasti vankia saamasta haltuunsa hänen kehonsa sisällä mahdollisesti kuljettamia kiellettyjä aineita tai esineitä. Vankeuslaissa tarkkailuvaatetuksen käyttöönottoa perusteltiin muun muassa sillä, että se mahdollistaa vangin eristämistarkkailun olosuhteiden parantamisen, koska haltuun annettavien tavaroiden määrää ei ole tarvetta rajoittaa kiellettyjen aineiden piilottamisvaaran takia (HE 45/2014 vp). Näin ollen tarkkailuvaatetusta käytettäessä tarve asettaa vangille erilaisia oikeuksien rajoituksia on nähdäkseni varsin vähäinen.

Vankeuslaissa ei ole erikseen säännöstä siitä, kenen toimivallassa on päättää tarkkailuvaatetuksen käytöstä eristämistarkkailun aikana. Olen aiemmassa kannanotossani (EOAK/6748/2017) pitänyt kuitenkin selvänä, että tarkkailuvaatetuksen käyttämisestä päättää sama taho, joka päättää vangin eristämistarkkailuun sijoittamisesta. Totesin myös, että eristämistarkkailua koskevasta päätöksestä tulisi ilmetä, mikäli vanki on veloitettu käyttämään tarkkailuvaatetusta, kuten asiasta on todettu myös Rikosseuraamuslaitoksen ohjeistuksessa. Kantelijan eristämistarkkailua koskevasta päätöksestä tämä ei kuitenkaan ilmene. Kiinnitän vankilan huomiota kyseiseen asiaan.

Tarkkailuvaatetuksen vaihtaminen

Säännösten mukaan tarkkailuvaatetus on vaihdettava neljän päivän välein ja aina silloin kun se on likaantunut. Kantelussa ei ole väitetty tarkkailuvaatetuksen olleen likaantunut ja kantelija oli sijoitettuna eristämistarkkailuun noin kaksi vuorokautta.

Säännökset eivät tietenkään estä sitä, etteikö tarkkailuvaatetusta voitaisi vaihtaa myös ”lievemmillä edellytyksillä” esimerkiksi silloin, jos vanki kuumalla ilmalla hikoilee asusteessa. Käsitykseni mukaan tällaisessa tilanteessa olisikin perusteltua, että vangin pyytäessä hänelle annettaisiin mahdollisuus tarkkailuvaatetuksen vaihtamiseen.

Selvityksestä ei ilmene, että kantelija olisi pyytänyt tarkkailuvaatetuksen vaihtamista ja että pyynnöstä olisi kieltäydytty. Vartija B:n selvityksen mukaan kantelijan tarkkailuvaatetus olisi vaihdettu, jos hän olisi sitä pyytänyt. Katson, että tarkkailuvaatetuksen vaihtamisen osalta kantelu ei anna minulle aihetta enempään, kuin että saatan edellä todetun vankilan tietoon.

Eristämistarkkailusellin siisteys

Eristämistarkkailusellin siisteydestä on kantelussa ja selvityksissä kerrottu osittain eri tavoin, eikä asian tarkempi selvittäminen ole käsitykseni mukaan mahdollista. Edellä todetun perusteella on kuitenkin mahdollista, että selli ei ole ollut täysin asianmukaisessa kunnossa. Kiinnitän vankilan huomiota yleisellä tasolla siihen, että eristämistarkkailusellin tulee olla asianmukaisesti siivottu ennen kuin vanki voidaan sijoittaa sinne. Rikosseuraamuslaitoksen ohjeistuksessa on myös todettu, että henkilökunnan on huolehdittava siitä, että selli on siisti eristämistarkkailun päätyttyä. Näin toimittaessa selli on aina valmiiksi siisti, vaikka vanki jouduttaisiin sijoittamaan sinne kiireellisesti.

Puhtaiden ”petivaatteiden” antaminen

Kantelussa ja selvityksessä on kerrottu osittain eri tavalla ”petivaatteiden” haltuun antamisesta. Selvityksen mukaan eristysseleissä ei ole käytössä erillisiä petivaatteita, mutta vangille annetaan turvapeitto ja -tyyny, jotka pestään ja vaihdetaan tarvittaessa. Tulkitsenkin kantelussa olevan kyse siitä, että kantelijalle olisi annettu tyyny ja peitto, joita ei ole pesty edellisen käyttäjän jälkeen. Käsitykseni mukaan saadussa selvityksessä ei kiisteta siitä, etteikö kantelijalle olisi voitu antaa jonkun toisen aikaisemmin käyttämää tyynyä ja peittoa ilman niiden pesemistä. Yhdyn aluekeskuksen toteamaan siitä, että vangille annettavan peiton ja tyynyn tulee olla puhtaat. En pidä myöskään vankeuslaissa edellytetyn ihmisarvoisen kohtelun kannalta ongelmattomana sitä, mikäli vangille annetaan eristysseleihin toisen vangin käyttämiä tyynyjä ja peittoja ilman niiden pesemistä.

Vankeusasetuksen mukaan vangille tulee antaa eristämistarkkailuun haltuun vuodevaatteet. Vankeusasetuksen säännöksessä ei ole tarkemmin määritelty sitä mitä vuodevaatteilla tarkoitetaan. Kotimaisten kielten keskuksen sanakirjan mukaan vuodevaatteella tarkoitetaan *lakanoita, tyynyliinaa ja peittoa, joskus myös patjaa ja tyynyä*.

Edellä todetun perusteella pitäisinkin lähtökohtana sitä, että eristämistarkkailuun sijoitetulle annettaisiin tyynyn ja peiton lisäksi myös tyynyliina ja lakana. Tätä tulkintaa tukee myös se, että toisin kuin eristämistarkkailun osalta, niin tarkkailua koskevassa vankeusasetuksen säännöksessä on erikseen säädetty siitä, milloin vangille voidaan olla antamatta haltuun vuodevaatteet. Erityisesti tarkkailuvaatetusta käytettäessä on muutenkin vaikeaa nähdä perustetta siihen, miksi tyynyliinaa ja lakanaa ei voitaisi antaa vangille haltuun.

Eristämistarkkailusellin kalustamattomuus ja lattialla syöminen

Olen eri ratkaisussani (esimerkiksi EOAK/1276/2017) ottanut kantaa eristämistarkkailusellien kalustukseen. En ole nähnyt perustetta siihen, miksi eristämistarkkailuun sijoitettua ei voitaisi sijoittaa esimerkiksi selliin, jossa on pöytä, tuoli ja vuode. En pidä vankien ihmisarvoisen kohtelun kannalta hyväksyttävänä sitä, että he joutuvat syömään lattialla. Euroopan neuvoston kidutuksen vastainen komitea (CPT) on katsonut, että eristämistarkkailuun käytävien sellien on oltava samalla tavalla kalustettuja kuin normaalit asuinsellit.

Myöskään Rikosseuraamuslaitoksen ohjeistuksessa ei pidetä hyväksyttävänä sitä, että vanki joutuu syömään lattialla. Sellissä voi olla esimerkiksi pehmeähköstä materiaalista valmistettu kuutio. Saadun selvityksen perusteella vankilassa on eristyssellejä varten käytössä tuolina ja pöytänä käytettävät kuutiot, mutta kantelija ei ole pyytänyt niitä käyttöönsä ja ne ovat jääneet hänelle antamatta.

Vankilan johtajan selvityksessä ja aluekeskuksen lausunnossa on kiinnitetty henkilökunnan huomiota siihen, että kuutiot on annettava vangin käyttöön silloinkin, kun vanki ei ole osannut niitä pyytää. Voin yhtyä edellä todettuihin kannanottoihin. Edellä todetun perusteella asia ei tältä osin anna minulle aihetta muuhun kuin että saatan kannanottoni vankilan tietoon.

Ulkoilu

Kantelijan mukaan hän oli saanut ulkoilla vain yhtenä päivänä niiden päivien aikana, kun hän oli eristämistarkkailussa 21.6. klo 14.09–23.6. klo 13.51. Eristämistarkkailuun sijoitetulla on samanlainen oikeus vähintään tunnin kestävään päivittäiseen ulkoiluun kuin muillakin vangeilla. Selvityksestä ja asiakirjoista ilmenee, että kantelija on eristämistarkkailun aikana ulkoillut ainoastaan 22.6.2021.

Kantelusta ja asiakirjoista ilmenee, että 21.6.2021 ennen eristämistarkkailuun sijoittamista kantelija oli ollut valvomattomassa tapaamisessa klo 10–14. Asiassa on epäselvää, onko kantelijalla ollut mahdollisuus ulkoilla asuinosaston normaalina ulkoiluajana ennen tapaamista. Tältä osin totean käsityksenäni, että mikäli näin ei ole ollut, niin tällöin kantelijalle olisi eristämistarkkailuun sijoittamisen jälkeen tullut antaa mahdollisuus ulkoiluun kyseisenä päivänä.

Asiakirjoista ilmenee, että 23.6.2021 kantelijaa lähdettiin viemään henkilönkatsastukseen sairaalaan klo 11.33 ja sairaalasta paluun jälkeen eristämistarkkailu päättyi klo 13.51. Selvityksestä ja asiakirjoista ei ilmene, että kantelijalle olisi ennen henkilönkatsastukseen viemistä tarjottu mahdollisuutta ulkoiluun. Käsitykseni mukaan asiassa ei voida katsoa menetellyt virheellisesti, jos näin on toimittu. Tapauksen kaltaisessa tilanteessa voi ulkoilun toteutumisen kannalta olla käytännössä kuitenkin ongelmallista se, mikäli asuinostaston ulkoilun ajankohta on ollut ennen kantelijan osastolle siirtämistä.

Peseytyminen

Kantelijan mukaan hän ei saanut peseytyä eristämistarkkailun aikana. Selvityksessä on vedottu siihen, että kantelijalta ei ole evätty peseytymistä, mutta että hän ei ole pyytänyt päästä peseytymään. Totean asian johdosta seuraavaa.

Oikeusasiamiehen ratkaisuissa on normaalisuusperiaatteeseen viitaten katsottu, että eristysselliin sijoitetulle vangille tulisi olla mahdollisuus peseytymiseen päivittäin. Vankeusasetuksessa on myös erityissäännös siitä, että tarkkailuvaatetusta käytävälle vangille on annettava tilaisuus peseytymiseen päivittäin.

Rikosseuraamuslaitoksen ohjeistuksessa on myös todettu, että asiakastietojärjestelmään on kirjattava eristämistarkkailussa olevan vangin suihkussa käynnit sekä se, jos vanki ei käytä hänelle tarjottua mahdollisuutta peseytymiseen. Asiakastietojärjestelmässä ei ole kirjausta siitä, että kantelija olisi kertaakaan peseytynyt tai että hänelle olisi kertaakaan tarjottu mahdollisuutta peseytymiseen. Saadusta selvityksestä ei muutenkaan ilmene, että kantelijalta olisi kysytty halukkuutta peseytymiseen.

Aluekeskuksen lausunnossa on todettu, että vankilan tulee huolehtia siitä, että eristämistarkkailuun sijoitetulta tiedustellaan, haluaako hän peseytyä. Yhdyn aluekeskuksen toteamaan ja kiinnitän vankilan huomiota siihen, että vangeille ilmoitetaan peseytymisen mahdollisuudesta ja että siitä tehdään asiaa koskevat kirjaukset.

Puhelimen käyttäminen

Vangin puhelimen käytöstä säädetään vankeuslain 12 luvun 6 §:ssä. Sen mukaan vangin on annettava omalla kustannuksellaan mahdollisuus olla puhelimitse yhteydessä vankilan ulkopuolelle. Vankilan järjestyssäännössä voidaan lisäksi antaa vankilan toiminnan ja järjestyksen kannalta välttämättömiä määräyksiä puhelimen käyttöajoista. Eristämistarkkailun osalta vankeuslaissa ei ole puhelimen käyttöä tai yhteydenpidon rajoittamista koskevia säännöksiä. Pyhäselän vankilan järjestyssäännössä ei ole myöskään määräyksiä eristysosaston puhelimenkäytöstä.

Rikosseuraamuslaitoksen ohjeistuksessa on todettu, että eristämistarkkailuun sijoitetulla on oikeus olla yhteydessä vankeuslain 12 luvun 4 §:ssä tarkoitettuun asiamieheen. Käsityksen mukaan eristämistarkkailuun sijoitetun vangin tuleekin pyytäessään saada soittaa asiamiehelleen. Saadun selvityksen mukaan näin myös vankilassa toimitaan. Käsitykseni mukaan vankeuslain säännöksiä ei voida tulkita niin, että eristämistarkkailuun sijoittaminen veisi vangilta mahdollisuuden olla puhelimitse yhteydessä myöskään muiden kuin asiamiehen kanssa.

Kantelussa ja saadussa selvityksessä on kerrottu eri tavalla kantelijalle annetusta mahdollisuudesta puhelimen käyttöön. Selvitysten mukaan kantelija ei ollut pyytänyt saada soittaa asiamiehelleen tai muullekaan henkilölle. Minulla ei ole perusteita kyseenalaistaa selvityksessä edellä todettua tai sitä, että eristämistarkkailuun sijoitetuille vangeille ei annettaisi mahdollisuutta soittaa asiamiehelleen. Katson, että puhelimenkäytön osalta kantelu ei anna minulle aihetta enempään.

- - -

4 TOIMENPITEET

Saatan edellä kohdassa 3.1 esittämäni käsitykset eristämistarkkailun toimeenpanossa havaitsemistani virheellisyyksistä ja muista huomioista A:n vankilan tietoon. Tässä tarkoituksessa lähetän jäljennöksen tästä päätöksestäni A:n vankilan johtajalle.

Lähetän tämän päätöksen tiedoksi myös Itä- ja Pohjois-Suomen rikosseuraamusalueen aluekeskukselle ja Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikölle.